

Gefeliciteerd! U bent benoemd als raadslid van Albrandswaard. De komende vier jaar vertegenwoordigt u de belangen van onze inwoners. Nu is het tijd voor de volgende fase: het vormen van een akkoord en een college. Dat begint met een duidingsdebat.

Op 2 november 2021 is een bijeenkomst georganiseerd voor alle politieke partijen in Albrandswaard over de mogelijkheden om na de verkiezingen te komen tot een raads- dan wel coalitieakkoord. Lianne van Kalken docent en onderzoeker aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en medeonderzoeker van de studie “Een routekaart voor raadsakkoorden” presenteerde verschillende mogelijkheden, hun voor- en nadelen en situaties waarin deze het best toepasbaar zijn. Op 15 februari 2022 zijn de lijsttrekkers onder leiding van Lianne van Kalken in gesprek gegaan over deze varianten. Op basis hiervan is dit spoorboekje opgesteld met daarin drie mogelijke sporen:

- een traditioneel coalitieakkoord waarover in beslotenheid onderhandeld wordt en er sprake is van uitruil en vastlegging van standpunten tussen deelnemende coalitiepartijen;
- een raadsakkoord tussen een groot aantal/alle partijen in de raad, op door de meeste partijen gedeelde hoofdpunten, waarbij het college wisselende meerderheden moet zien te vinden voor in het akkoord afgesproken thema's;
- een tussenvorm waarbij een coalitieakkoord op hoofdlijnen tussen deelnemende coalitiepartijen gecombineerd wordt met een raadsagenda, met afspraken om gedurende de zittingstermijn op de in de raadsagenda genoemde thema's tot uitruil en brede meerderheden te komen.

Voorgesteld wordt dat een keuze wordt gemaakt voor één van de drie sporen tijdens het duidingsdebat. Zo kan vervolgens gericht en systematisch worden gewerkt aan de vorming van het in het duidingsdebat bedoelde bestuur en de beoogde verhoudingen tussen de verschillende fracties in de raad.

SPOORBOEKJE

voor na verkiezingen
van 16 maart 2022

Gemeente
Albrandswaard

Spoor 1: Traditioneel coalitieakkoord

Een traditioneel coalitieakkoord bevat een akkoord tussen een aantal fracties uit de gemeenteraad die over het algemeen samen een meerderheid vormen in de raad, al dan niet gepaard met gedoogsteun van één of meer fracties. In een traditioneel coalitieakkoord zoeken partijen doorgaans naar de kleinst nodige meerderheid, zodat de uitruil zoveel mogelijk beperkt blijft. In een traditioneel coalitieakkoord is altijd sprake van uitruil, wat wil zeggen dat er voor alle partijen iets te halen is, maar dat er ook zaken in het akkoord komen waar de partij minder blij mee is en dat er zaken ontbreken die een partij er eigenlijk in had willen hebben. Een traditioneel coalitieakkoord doet dus voor de coalitiepartijen ook altijd in enige mate pijn: ze krijgen niet alles wat ze willen, maar ruilen datgene wat ze willen uit met de wensen en verlangens van andere partijen.

Uiteindelijk resulteert dat in een programma waarin partijen voldoende van hun punten terugzien en ze kunnen leven met de veren die ze laten. Vanwege die uitruil vinden er over het algemeen in beslotenheid onderhandelingen plaats. Bij voorkeur worden deze onderhandelingen begeleid door een of meer externe begeleiders (in de vorm van een verkenner of informateur). Betrokken partijen trekken zich terug en melden zich pas weer als er een akkoord bereikt is. In de tussentijd staan de andere partijen in de wacht. De keuze voor wie er wel en niet in de formatie mee gaat doen, is dus een heel belangrijke. Om het proces een goede start te geven en alle fracties een eerlijke kans op deelname te bieden, wordt het aanbevolen om alle fracties in dit proces te horen vóórdat met een select gezelschap onderhandeld gaat worden. Zo kunnen alle fracties aangeven van welke meerderheidscoalitie zij deel zouden willen uitmaken en welke voorwaarden zij verbinden aan coalitiedeelname.

Het spoor van een traditioneel coalitieakkoord zegt nog niets over de aard van het coalitieakkoord. Het kan een ouderwets dichtgetimmerd akkoord zijn, waarin over vrijwel alle beleidsterreinen stevige en gedetailleerde afspraken worden gemaakt, maar het kan ook een akkoord op hoofdlijnen zijn waarbij alleen afspraken worden gemaakt op bijvoorbeeld vier of vijf belangrijke dossiers met een financieel kader. Dat is aan de onderhandelende partijen om nader in te vullen. Dat zijn belangrijke keuzes die de verhoudingen tussen de partijen die deelnemen aan de coalitie en de oppositiepartijen voor de raadsperiode bepalen.

Spoor 2: Raadsakkoord

Een raadsakkoord kan bestaan uit de belangrijkste standpunten waarop alle partijen in de raad elkaar kunnen vinden. De basis voor een raadsakkoord is een samenvoeging van de punten uit de verkiezingsprogramma's waar iedereen het over eens is. Het idee daarbij is dat veel partijen het over eens is. Het idee daarbij is dat veel partijen het over een heel groot deel van de thema's eens zijn. Dat kan de basis vormen voor een raadsakkoord. Daarnaast kan een aantal thema's benoemd worden waar partijen het niet of minder over eens zijn, en waarvoor meerderheden gezocht moeten worden in de raad. De basis van een raadsakkoord kan een analyse zijn van de verkiezingsprogramma's. Deze wordt al voor de verkiezingen gemaakt. Er vindt in een raadsakkoord in de formatieperiode nog geen uitruil plaats en harde keuzes ontbreken daardoor in een raadsakkoord. Die uitruil of onderhandeling volgt later, gedurende de raadsperiode.

Omdat er geen uitruil plaatsvindt, kunnen de besprekingen over het raadsakkoord desgewenst in het openbaar worden gevoerd. Tijdens de raadsperiode zal het college vervolgens op zoek moeten naar wisselende meerderheden. Over hoe dat proces verloopt, kunnen procesafspraken worden gemaakt. Er kan bijvoorbeeld worden afgesproken wanneer het college een startnotitie of een keuzenotitie maakt, hoe de raad bij de kadernota bijvoorbeeld in de gelegenheid wordt gesteld om aan te geven hoe eventuele extra financiële ruimte kan worden ingezet, en ook hoe de raad in positie wordt gebracht om keuzes te maken voor eventuele ombuigingen.

Uiteindelijk moet een raadsagenda wel door de raad worden vastgesteld en moet worden afgesproken hoe de wethouderskandidaten worden voorgesteld. Hierbij is het wenselijk dat duidelijk is hoe deze procedure gaat lopen en of partijen vinden dat de uitslag van de verkiezingen ook terug te zien is qua benoeming en de hoeveelheid fte.

Spoor 3: Coalitieakkoord op hoofdlijnen combineren met raadsakkoord

Het derde mogelijke spoor is een combinatie van een coalitieakkoord op hoofdlijnen en een raadsakkoord waarin zowel de gedeelde agenda als de afspraken over de wijze waarop gedurende de zittingstermijn tot uitruil gekomen wordt, zijn opgenomen. Hiervoor is het wel nodig dat het coalitieakkoord ook voldoende ruimte open laat voor alle fracties om gedurende de zittingstermijn nog iets binnen te halen. Er moet dan buiten de dossiers waarover afspraken worden gemaakt nog voldoende politieke ruimte zijn voor heel de raad.

Ook moeten de financiële afspraken zodanig zijn dat eventuele meevallers of tegenvallers met de hele raad worden besproken en dat het niet alleen de coalitiefracties zijn die hierover achter gesloten deuren afspraken over maken.

Het verdient met name in dit spoor aandacht om de afspraken regelmatig te evalueren en zo nodig aan te scherpen of bij te stellen zodat de afspraken voldoende ruimte blijven bieden aan de fracties in de raad om hun ambities waar te kunnen maken. Afspraken hierover kunnen ook in het procesakkoord worden opgenomen.

SPOORBOEKJE

voor na verkiezingen
van 16 maart 2022

Spoor 1: Traditioneel coalitieakkoord

Stap 1:
Benoemen van één of meer verkenner(s) door de raad in de eerste raadsvergadering na de verkiezingen (volgend op het duidingsdebat) met een door de raad te formuleren duidelijke opdracht om te komen tot een coalitieakkoord.

Stap 2:
Verkenner(s) voeren gesprekken met alle fracties en geven advies aan de raad over welke partijen een coalitie kunnen vormen.

Stap 3:
Tijdens een raadsvergadering besluiten om al dan niet in te stemmen met het advies van de verkenner(s) en het benoemen van een of meer informateurs om met een deel van de fracties in gesprek te gaan over een coalitieakkoord.

Stap 4:
Onderhandelingen tussen de fracties, onder begeleiding van een of meer informateurs met ondersteuning van de ambtelijke organisatie.

Stap 5:
Terugkoppeling informateurs aan de raad met presentatie coalitieakkoord en voorstel voor wethouders door de betrokken fracties.

Stap 6:
Raad besluit bij meerderheid over coalitieakkoord en benoemt de wethouders, die afkomstig zijn van coalitiepartijen.

In het bovenstaande proces kan de mogelijkheid worden opgenomen van het opstellen van kernprofielen voor te benoemen wethouders respectievelijk het afnemen van een mogelijk ontwikkelassessment.

Spoor 2: Raadsakkoord

Stap 1:
Al voor de verkiezingen analyse maken van de verkiezingsprogramma's van de overeenkomsten en de verschillen.

Stap 2:
Volgend op het duidingsdebat tijdens de eerste raadsvergadering een keuze maken voor een raadsakkoord, inclusief de wijze waarop wethouderskandidaten worden voorgesteld (bijvoorbeeld een wethouderskandidaat van elk van de grootste fracties of een open sollicitatieprocedure waarbij er een soort vertrouwenscommissie wordt ingesteld voor de benoeming van de wethouders).

Stap 3:
Onder externe (professionele) begeleiding in gesprek over de opgestelde analyse: kan iedereen zich vinden in de overeenkomsten, missen er nog zaken, waar liggen eventuele prioriteiten, en welke procesafspraken maken we om de gemeente gezamenlijk te besturen en gedurende de raadsperiode tot keuzes te komen.

Stap 4:
De uitkomst verwerken in een raadsvoorstel en aanbieden aan de raad als agenda voor de komende 4 jaar, inclusief procesafspraken. Belangrijk is dat hierbij voor iedereen heel duidelijk is: 1. waar de raad het over eens is, 2: waar de raad het nog niet over eens is en wat het debat wordt 3: of er een uitvoeringsagenda komt voor het college waarin het hoe wordt beschreven 4: wat de procesafspraken zijn die horen bij dit raadsakkoord en op welke wijze het vorm gaat krijgen (gericht op de omgangsvormen met elkaar), maar waarin ook evaluatiemomenten en momenten om te bekijken hoe het zit met de financiële doorvertaling worden opgenomen.

Stap 5:
Als raad een besluit nemen over de gedeelde agenda en de wethouders benoemen die hier uitvoering aan gaan geven.

In het bovenstaande proces kan de mogelijkheid worden opgenomen van het opstellen van kernprofielen voor te benoemen wethouders respectievelijk het afnemen van een mogelijk ontwikkelassessment.

Spoor 3: Coalitieakkoord op hoofdlijnen combineren met raadsakkoord

Stap 1:
Al voor de verkiezingen analyse maken van de verkiezingsprogramma's van de overeenkomsten en de verschillen.

Stap 2:
Benoemen van één of meer verkenner(s) door de raad in de eerste raadsvergadering na de verkiezingen (volgend op het duidingsdebat) met een duidelijke opdracht om te komen tot een coalitieakkoord op hoofdlijnen gecombineerd met de thema's waarvoor een raadsakkoord geldt;

Stap 3:
Tijdens een raadsvergadering besluiten om al dan niet in te stemmen met het advies van de verkenner(s) en het benoemen van één of meer informateurs om met een deel van de fracties in gesprek te gaan over een coalitieakkoord op hoofdlijnen en gelijktijdig met de gehele raad in gesprek te gaan over een raadsakkoord op een aantal thema's.

Stap 4:
Onderhandelingen tussen de fracties, onder begeleiding van een of meer informateurs met ondersteuning van de ambtelijke organisatie en gelijktijdig met de gehele raad met ondersteuning van de griffie onder externe (professionele) begeleiding in gesprek over een raadsakkoord waarin zowel de inhoudelijke overeenkomsten als procesafspraken staan.

Stap 5:
Terugkoppeling van de informateurs aan de raad met presentatie coalitieakkoord en voorstel voor wethouders door de betrokken fracties, gelijktijdig met aanbieding raadsakkoord met raadsbrede agenda voor de komende 4 jaar, inclusief procesafspraken.

Stap 6:
Raad besluit bij meerderheid over coalitieakkoord en benoemt de wethouders en besluit bij voorkeur unaniem over raadsakkoord.

In het bovenstaande proces kan de mogelijkheid worden opgenomen van het opstellen van kernprofielen voor te benoemen wethouders respectievelijk het afnemen van een mogelijk ontwikkelassessment.

SPOORBOEKJE

voor na verkiezingen
van 16 maart 2022

